

Vergaderjaar 1985–1986

18 288 (R 1249)

Goedkeuring van het op 23 januari 1981 te Genève tot stand gekomen IAO-Verdrag nr. 156 (Verdrag betreffende gelijke kansen en gelijke behandeling van mannelijke en vrouwelijke arbeiders: arbeiders met gezinsverantwoordelijkheid) (Trb. 1981, 244 en Trb. 1982, 101)

Nr. 10

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG

Ontvangen 14 augustus 1986

1. Algemeen

Het verheugt ons dat de leden van de C.D.A.-fractie akkoord gaan met de voorgenomen bekrachtiging van het onderhavige Verdrag. Het spijt ons evenwel dat wij de nieuwsgierigheid van de leden van de V.V.D.-fractie naar de aard van de interpretatieproblemen bij de interdepartementale ambtelijke voorbereiding met betrekking tot de parlementaire behandeling van het onderhavige Verdrag nog niet hebben kunnen bevredigen. Inhoudelijk evenwel achten wij alle ter zake doende vragen betreffende vertaling en interpretatie besproken in de toelichtende nota waarnaar de memorie van toelichting verwijst, en tevens in de memorie van antwoord.

Wij betreuren het de leden van de S.G.P.-fractie niet te hebben kunnen overtuigen van de wenselijkheid het Verdrag te bekrachtigen. Dat bekrachtiging onder meer wenselijk is om ongelijke concurrentieverhoudingen te voorkomen, volgt onder meer uit het feit dat het Verdrag voor de Verdragsluitende Partijen een uniforme minimumregeling bewerkstelligt. Zo kan worden gewezen op de bepalingen in het Verdrag terzake van gezinsverantwoordelijkheid en gelijkheid van kansen, aan welke bepalingen elke lid-staat ten minste dient te voldoen.

2. Reikwijdte, begripsomschrijving

De nieuwsgierigheid van de leden van de V.V.D.-fractie naar de grenzen van de feitelijke verzorgingsrelaties die geacht worden onder dit Verdrag te vallen, kunnen wij niet met aanvullende informatie tegemoet treden. Zoals gezegd laat het Verdrag deze grenzen aan nationale omschrijving over, zodat de bedoelde vraag bij het treffen van concrete maatregelen beantwoord moet worden. Wat mogelijk of onmogelijk is, is afhankelijk van de omstandigheden op het desbetreffende beleidsterrein, en kan niet in algemene zin beantwoord worden. Het Verdrag zelf sluit niet uit dat in nationaal beleid van ruime definities wordt uitgegaan, zodat de in de vraag genoemde voorbeelden daaronder kunnen worden begrepen.

De vraag van de leden van de S.G.P.-fractie waarom in de preambule van het Verdrag overwogen wordt dat aanvullende internationale normen op het terrein van gelijke behandeling van mannen en vrouwen (in casu

het onderhavige Verdrag) noodzakelijk zijn, menen wij te hebben beantwoord onder 3.3 in de toelichtende nota en in de memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de vaste Commissie voor het Emancipatiebeleid van de Tweede Kamer. Wij hebben daar gesteld een versterking van de internationale rechtsorde ten aanzien van gelijke behandeling van mannen en vrouwen bij eventuele instelling van verlof in aansluiting op zwangerschapsverlof en bevallingsverlof noodzakelijk te vinden. De neiging bestaat immers om daarbij uitsluitend regelingen te treffen voor de ouderrol van de moeder en niet van de vader.

3. Karakter van het Verdrag

De leden van de V.V.D.-fractie waren verbaasd over het accent dat gelegd wordt op die vormen van herverdeling van werk die een effect sorteren op de verdeling van onbetaalde arbeid, en over de stelligheid waarmee wordt aangenomen dat herverdeling van betaalde arbeid zal leiden tot herverdeling van onbetaalde arbeid over mannen en vrouwen.

In de memorie van antwoord is gewezen op die vormen van herverdeling van werk die een effect sorteren op de verdeling van onbetaalde arbeid. In het beleidsplan Emancipatie (blz. 25) heeft het kabinet het standpunt ingenomen dat van arbeidstijdverkorting per dag of per week het meest gunstige effect op de emancipatiedoelstelling verwacht mag worden. Een aanzienlijke vergroting van het aandeel van mannen in met name huis-houdelijke en verzorgende taken vormt een noodzakelijk complement om te voorkomen dat vrouwen dubbel belast worden. Herverdeling over vrouwen en mannen van betaald werk is immers evenwichtig te realiseren, indien aandacht wordt gegeven aan de mogelijkheid dat ook mannen beide verantwoordelijkheden (onbetaalde arbeid thuis en betaalde arbeid buitenshuis) kunnen combineren. Wij verwijzen in dit verband ook naar de voornemens van het kabinet terzake van ouderschapsverlof (vide de memorie van antwoord op het voorlopig verslag inzake ontwerp van wet 18 288, blz. 3).

De leden van de V.V.D.-fractie hadden bovendien het antwoord gemist op hun vraag in het voorlopig verslag betreffende thuiswerkers en deeltijdwerkers. De vraag komt erop neer of voor deze categorieën ouderschapsverlof geregeld is. Wij hebben deze vraag in de memorie van antwoord niet meer afzonderlijk behandeld, omdat daarin in algemene zin de ook bij deze leden bekende stand van zaken op het gebied van ouderschapsverlof was geschetst, namelijk dat er nog geen algemene regeling tot stand is gekomen en derhalve a fortiori een zodanige regeling eveneens niet bestaat voor de door de leden van de V.V.D.-fractie genoemde specifieke categorieën.

Wij menen op de in het voorlopig verslag gestelde vraag van de leden van de S.G.P.-fractie inzake mantelzorg, waarop zij een antwoord gemist hadden, in de memorie van antwoord (blz. 4) te hebben gereageerd door erop te wijzen dat het Verdrag niet aan vrijwillig op zich genomen verantwoordelijkheden in de weg staat, maar er juist op gericht is degenen die betaalde arbeid verrichten, daarvoor juist een grotere ruimte te bieden. Dat geldt uiteraard ook voor mantelzorg.

Deze leden vroegen voorts of de bepalingen van het Verdrag inderdaad samenvallen met datgene waartoe Nederland zich jegens de Europese Gemeenschap heeft verplicht. In de memorie van toelichting is op pagina 5 uiteengezet dat het voorschrift van gelijke behandeling van mannen en vrouwen dat in het Verdrag besloten ligt, ook al is vervat in de E.G.-richtlijn van 9 februari 1976 (Pb. E6 L45 van 19 februari 1976). Daaraan hebben wij niets toe te voegen. Ons ontgaat de grond voor de veronderstelling van deze leden, dat wij van mening zouden zijn dat de Nederlandse wetgeving op het gebied van gelijke behandeling verder gaat dan in het begrip «gelijke behandeling» ligt besloten. Wij zijn van mening dat,

evenals dat het geval is in de Verdragstekst waar deze leden naar verwijzen (artikel 3), «gelijke behandeling» één van de middelen is om «werkelijke gelijkheid van kansen» te bewerkstelligen. In het beleidsplan Emancipatie zijn ook nog andere middelen genoemd zoals bijvoorbeeld positieve actieprogramma's en de bestrijding van ongewenste intimiteiten op het werk. Met spijt moeten wij vaststellen dat onze uitvoerige uiteenzetting in de memorie van antwoord, dat de strekking van het Verdrag er nu juist op gericht is om in de sfeer van de arbeid aanpassingen te bewerkstelligen ten behoeve van de gezinsverantwoordelijkheid van mensen, de leden van de S.G.P.-fractie niet heeft kunnen overtuigen.

Wij menen dat er geen grond is voor hun opvatting dat het Verdrag het primaat legt bij de arbeid en dat zulks ten koste gaat van de gezinsverantwoordelijkheid.

Voorts brachten deze leden herverdeling van arbeid, het beschikbaar stellen op de arbeidsmarkt als voorwaarde voor uitkering en keuzevrijheid ter sprake, uitmondend in de vraag hoe een kostwinner in de toekomst moet kunnen rondkomen van zijn loon, na een aanzienlijke arbeidstijdverkortung. Indien in de toekomst sprake zal zijn van een aanzienlijke arbeidstijdverkortung met, evenredig daaraan, een vermindering van het individuele loon, zal een dergelijke ontwikkeling het gevolg zijn van een aanpassing aan economische omstandigheden en tegemoetkomen aan opvattingen in de samenleving over de wenselijkheid van deelneming aan het arbeidsproces. Ook daarbij staat derhalve de vrijwillige keuze van mensen voorop. Mogelijk komt degene die als enige deelnemer aan de arbeid wil deelnemen in een uitzonderingspositie te verkeren, zoals thans het geval is bij twee mensen die in deeltijdarbeid deze verantwoordelijkheid delen. Van een plicht om dit laatste te doen, zal in onze visie evenmin sprake zijn als van een verbod om via een grotere arbeidsdeelneming dan gemiddeld een kostwinnersinkomen te verwerven. De keuzevrijheid komt naar onze mening dan ook niet in het gedrang.

4. Combineerbaarheid van arbeid en gezinsverantwoordelijkheid als te realiseren doelstelling

De leden van de V.V.D.-fractie hadden graag de mening van het kabinet (en van de overheid als werkgever) vernomen over de vraag of werkgevers- en werknemersorganisaties voldoende aandacht schenken aan de problemen met betrekking tot de mogelijkheden tot het combineren van arbeids- en gezinsverantwoordelijkheden.

In de memorie van antwoord is verwezen naar het onderzoek dat in 1983/1984 door de Dienst Collectieve Arbeidsvoorwaarden (DCA) van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid werd uitgevoerd naar grote c.a.o.'s in bedrijfstakken waarin veel vrouwen werkzaam zijn. Uit dit onderzoek is gebleken dat vrijwel geen regelingen met betrekking tot «langdurig ouderschapsverlof» in c.a.o.'s voorkwamen. Mede gezien de zeer geringe kans dat in individuele contracten terzake afspraken worden gemaakt, heeft de regering in de beleidsnota «Combinatie ouderschap-betaalde arbeid» – welke 24 december 1985 aan de Tweede Kamer is aangeboden (Kamerstukken II 1985/1986, 19 368, nrs. 1 – 2), – de conclusie getrokken dat een wettelijke minimumregeling met betrekking tot ouderschapsverlof de voorkeur verdient. Het is de bedoeling zowel voor de werknemers in de particuliere sector als voor de werknemers in de overheidssector een dergelijke minimumregeling te verwezenlijken.

5. Afzonderlijke Verdragsbepalingen

De leden van de S.G.P.-fractie hadden nog steeds moeite met de interpretatie van artikel 10, eerste lid. In het bijzonder was het deze leden ontgaan waarom niet de bepalingen van het Verdrag binnen de categorie «mannelijke en vrouwelijke arbeiders die verantwoordelijk zijn voor hun

afhankelijke kinderen» indien nodig in fasen zouden kunnen worden toegepast. Deze leden zij er nogmaals op gewezen dat artikel 10, eerste lid, de mogelijkheid van gefaseerde toepassing opent, met dien verstande dat de getroffen uitvoeringsmaatregelen in ieder geval van toepassing dienen te zijn op alle mannelijke en vrouwelijke arbeiders die verantwoordelijk zijn voor hun afhankelijke kinderen. Wij hebben het woord «alle» onderstreept, omdat de Internationale Arbeidsconferentie daarmee een voorschrift van gelijke behandeling van mannen en vrouwen heeft willen vastleggen.

De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
J. de Koning

De Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken,
P. R. H. M. van der Linden